Lausunto

5.10.2017

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

HE 100/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle alkoholilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esityksessä alkoholilaiksi toteutetaan pitkään valmisteltu alkoholilain kokonaisuudistus. Uudistus on erittäin tarpeellinen, koska nykyinen alkoholilaki on vanhentunut ja aiheuttaa runsaasti turhaa hallinnollista taakkaa. Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry (jäljempänä MaRa) ottaa lausunnossaan kantaa lakiesityksen anniskelua koskevaan sääntelyyn.

Alkoholin kulutuksen siirtyminen pois ravintoloista jatkuu – anniskelun arvonlisäveron alentaminen on välttämätöntä

Anniskelukulutus on laskenut vuodesta 1997 alkaen jokaisena vuonna. Tuolloin anniskelun osuus alkoholin kokonaiskulutuksesta Suomessa oli 21 prosenttia. Nykyisin osuus on 10 prosenttia. Ravintola-ala työllistää nykyisin 10 000 – 15 000 henkilöä vähemmän kuin se työllistäisi, jos anniskelun osuus olisi edelleen 20 prosentin tasolla, mutta alkoholin kokonaiskulutus olisi nykyisellä tasolla. Suomen valtio saisi vuosittain yli 300 miljoonaa euroa enemmän arvonlisä- ja valmisteverotuottoja. Lisäksi tulisivat vielä ansiotuloverotuotot ja työttömyydestä aiheutuvien menojen väheneminen.

Viron ja muiden Baltian maiden EU-jäsenyys ja erinomaiset laivayhteydet sinne ovat johtaneet myös kotimaan matkailun heikkoon kehitykseen. Suomalaisten matkat Baltian maihin ovat kasvaneet vuodesta 2007 lukien 60 prosentilla, kun kotimaan matkailu maksullisessa majoituksessa on kasvanut vain reilulla 6 prosentilla. Alkoholin hankinta ja edulliset matkailu- ja ravintolapalvelujen hinnat Baltian maissa ovat toimineet matkailun ajurina. Keskiolutpullo maksaa ravintolassa Suomessa keskimäärin 5 euroa. Samalla hinnalla asiakas saa Baltian maista 12 pulloa olutta. Matkailun ja alkoholin hankintakanavien yhteys käy selvästi ilmi liitteestä.

Hallituksen esityksessä ei käsitellä lainkaan kansanterveyden kannalta haitallisia vaikutuksia, jotka aiheutuvat alkoholin matkustajatuonnista. Silloin kuin asiaa ylipäätään käsitellään hallituksen esityksessä, Viron veronkorotusten merkitystä matkustajatuonnin vähenemiseen liioitellaan. Hallituksen esityksessä (s. 42) todetaan, että ”Koska Viro on nostamassa erityisesti oluen ja muiden panimotuotteiden alkoholiveroa merkittävästi, alkoholijuomien matkustajatuonti vähenee vuodesta 2017 lukien merkittävästi. Etenkin oluen matkustajatuonti vähenee todennäköi-

sesti jo ennen alkoholilain uudistuksen voimaantuloa vähintään neljänneksen nykyisestä.”. Hallituksen esityksestä ei käy ilmi, mihin arvio noin suuresta oluen matkustajatuonnin vähenemisestä perustuu. Arvio onkin virheellinen muun muassa sen vuoksi, että hallitus on esittänyt myös Suomessa alkoholijuomaveron korotusta. Viron päättämät ja suunnittelemat alkoholijuomaverojen korotukset eivät muuta matkustajatuonnin määrää olennaisesti pidemmällä aikavälillä. Matkustajatuonti jää joka tapauksessa korkealle tasolle, mitä ei pidetä hallituksen esityksessä ongelmallisena.

Osa suomalaisten matkailusta siirtyy vielä halvemman alkoholin maahan Latviaan. Tähän viittaa Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy:n juuri julkaiseman kyselyn tulokset. Niiden mukaan heinä-elokuussa yli 100 litraa alkoholijuomia Suomeen tuoneista lähes puolet teki ostoksensa Latviassa tai muualla Viroa kauempana.

Hallitus päätti budjettiriihessään esittää eduskunnalle 100 miljoonan euron alkoholijuomaveron korotusta. Suomessa on jo ennestään erittäin raskas alkoholijuomien verotus, oluen verotus on selvästi korkein koko EU:ssa. Suomen keskiolutvero on puolitoistakertainen verrattuna Irlantiin, jossa on toiseksi korkein vero. Hallituksen esittämä alkoholijuomaveron korotus heikentää ravintola-anniskelun tilannetta entisestään. Moni suomalainen ei ole valmis maksamaan alkoholiannoksesta hintaa, jonka yhteiskunnalliset velvoitteensa hoitava ravintolayritys veloittaa asiakkaaltaan. He siirtävät kulutuksensa halvempiin jakelukanaviin. Tämän vuoksi anniskeluun liittyvä työllisyys vähenee edelleen. Hallituksen esityksen mukaan noin 63 prosenttia alkoholielinkeinoihin liittyvästä työllisyydestä on ravintoloissa. Anniskelun väheneminen johtaa myös siihen, että ravintola-ala pysyy heikosti kannattavana elinkeinona. Yksi seuraus tästä on, ettei toimiala pysty kilpailemaan useiden muiden toimialojen kanssa työntekijöiden palkoissa.

Hallituksen esityksessä on useita säännöksiä, joissa puretaan vanhentunutta byrokratiaa. Esityksessä on kuitenkin myös useita tiukennuksia nykylakiin verrattuna, esimerkiksi ehdoton kielto anniskella ravintolan terassilla klo 1.30 jälkeen ja ehdoton kielto tarjoilla hotellin aamiaisella alkoholijuomaa ennen klo 9.00 kansainvälisen hotellikäytännön mukaisesti.

Hallituksen esityksessä on myös säännöksiä, joiden noudattaminen ei ole taloudellisesti mahdollista. Tällainen on säännös, jonka mukaan ravintolan anniskellessa kello 1.30 jälkeen, jokaista alkavaa 100 asiakasta kohti tulee olla yksi järjestyksenvalvoja. Hän voi vain valvoa järjestystä, eikä osallistua tarjoilutyöhön. Pienillä ravintoloilla ei ole varaa palkata järjestyksenvalvojaa. Tähän voi hakea lupaviranomaiselta poikkeusta. Tämä johtaa hallinto-oikeuksissa käytäviin oikeudenkäynteihin ja epätasa-arvoisuuteen maan eri osissa.

Hallituksen esityksessä normin purkua heikennetään 22 §:ssä, joka antaa lupaviranomaiselle erittäin laajat oikeudet asettaa ravintolalle määräyksiä muun muassa anniskeluajoista ja – alueista.

Hallituksen esitys yhdessä alkoholijuomaveron korotusesityksen kanssa johtaa siihen, että alkoholin kulutuksen siirtyminen pois ravintoloista jatkuu. Tämä on epätoivottava kehitys kansan-

terveyden, työllisyyden ja etenkin pitkän aikavälin verotuottojen sekä ravintola-alan toiminta-edellytysten näkökulmasta.

MaRa esittää, että eduskunta muuttaisi alkoholilakiesitystä tässä lausunnossa esitetyllä tavalla. Myös anniskelun arvonlisäveron alentaminen 14 prosenttiin on välttämätöntä. Veron alentaminen rahoittaa osin itsensä ja luo arviolta 2 900 uutta työpaikkaa. Osa arvonlisäveron alentamisen rahoittamisesta voitaisiin saada sillä, että matkustajatuonti vähenisi. Hyvä keino tämän päämäärän saavuttamiseksi olisi sallia vähittäiskauppojen ja ravintoloiden myydä ulos enintään 5,5 prosentin vahvuisia alkoholijuomia.

Sääntely kevenee ja kiristyy

Lain valmistelun yhteydessä useat kansanedustajat ja terveysvaikuttajat ovat todenneet, että lain uudistamisen tavoitteena tulee olla kulutuksen siirtäminen valvomattomista oloista ravintoloihin. Laki täyttää vain osittain tämän tavoitteen keventämällä ravintoloiden hallinnollista taakkaa. MaRan arvion mukaan tavoite kulutuksen siirtämisestä ravintoloihin ei kuitenkaan täyty. Paras keino kulutuksen siirtämiseksi ravintoloihin on anniskelun arvonlisäveron alentaminen. Nyt on toimittu päinvastaisella tavalla ja esitetty kiristettäväksi alkoholijuomaveroa 100 miljoonalla eurolla.

Ravintolat ovat tyytyväisiä lakiesityksen sääntelyä keventäviin esityksiin. Näistä tärkeimpiä ovat anniskelun jatkoajan ilmoituksenvaraisuus, henkilökunnan pätevyysvaatimuksien keventäminen, yhteisten anniskelualueiden mahdollistaminen, anniskelu ilmoituksella tilaisuuksissa ja tapahtumissa (cateringlupa), annostelua koskevan sääntelyn vapauttaminen ja nykyaikaisten maksujärjestelyjen mahdollistaminen. Kevennykset helpottavat ravintoloiden arkea ja vähentävät hallinnollisen työn määrää.

Sääntelyä keventävien säännösten merkitystä vähentää se, että lakiesitykseen on jäänyt muutamia ongelmallisia kohtia. Vaikka jatkoaika muuttuu ilmoituksenvaraiseksi ja tulkinnanvaraiset jatkoaikaedellytykset poistuvat, lakiesitys kiristää jatkoaikaa koskevaa sääntelyä kaavamaisella järjestyksenvalvontapakolla ja ulkoalueiden jatkoaikakiellolla. Ehdotettu jatkoaikasääntely ja anniskeluviranomaisille säädetty laaja harkintavalta heikentävät mahdollisuuksia kannattavaan liiketoimintaan ja vesittävät esitettyjen kevennysten merkitystä.

Lakiesityksen anniskelun kilpailukykyä heikentävät säännökset

Lakiesityksen 44 §

Pykäläesityksen mukaan anniskelua ei saa jatkaa kello 01.30 jälkeen ulkotiloissa eikä ravintoloiden yhteisellä anniskelualueella. Nykyisin ravintoloilla, hotelleilla ja kesätapahtumilla on ulkotarjoilualueita, joissa on voitu anniskella jatkoaikana. Monet kaupungit ovat tunnettuja suosituista terasseista, joilla on voitu järjestää tapahtumia ja anniskelua jatkoaikana. Tällaisia alueita on

myös hotellien katoilla, tanssilavojen ja kesäravintoloiden pihoilla sekä erilaisten tapahtumien yhteydessä. Kielto on erikoinen, koska lakiesityksessä ei kerrota perusteita kiellon tarpeellisuudelle. Vielä erikoisempaa on, että omalla anniskelualueella voi anniskella jatkoaikana, mutta yhteisillä alueilla se on kielletty.

MaRa katsoo, että anniskelua tulee voida jatkaa kello 01.30 jälkeen ulkotiloissa alkoholiviranomaisen myöntämällä luvalla, jos anniskelusta jatkoajalla ei aiheudu kohtuutonta haittaa asuinympäristölle ja yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Uudella lailla ei ole syytä kieltää vakiintunutta toimintaa, joka ei ole aiheuttanut käytännössä ongelmia. Anniskelua tulee voida jatkaa kello 01.30 jälkeen myös yhteisellä anniskelualueella ilmoitus tekemällä.

Majoitusliikkeiden tulee aamiaistarjoilun yhteydessä voida anniskella ennen kello 09.00. Tämä on yleinen kansainvälinen käytäntö. Kaikkien ravintoloiden on voitava anniskella vapunpäivänä, itsenäisyyspäivänä ja uuden vuoden päivänä ennen kello 09.00.

Lakiesityksen 45 §

Pykäläesityksen mukaan ravintolaan on asetettava jatkoajalla yksi järjestyksenvalvoja alkavaa sataa asiakasta kohti yksinomaan valvomaan järjestystä. Lupaviranomainen voi lieventää vaatimusta ja poistaa sen kokonaan, jos vaatimus on selvästi tarpeeton. Lupaviranomainen voi myös edellyttää useampien järjestyksenvalvojien asettamista.

MaRa toteaa, että järjestyksenvalvonnan tarve jatkoaikana on välttämätöntä arvioida. Arvio on tehtävä järjestyksenvalvonnan todellisen tarpeen perusteella, ei kaavamaista menettelyä noudattaen. Ravintola pystyy itse arvioimaan parhaiten järjestyksenvalvonnan tarpeen ja laatimaan omavalvontasuunnitelman arvion pohjalta.

Järjestyksenvalvonnasta säädetään laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista, johon on keskitetty vuonna 2015 kaikki järjestyksenvalvontaa koskevat säännökset. Järjestyksenvalvojan asettaminen ei ole turvapalvelulain mukaan pakollista, vaan toiminnanharjoittaja arvioi, milloin järjestyksenvalvoja on tarpeen asettaa. Poliisilla on oikeus puuttua ongelmiin ja määrätä asetettavaksi riittävä määrä järjestyksenvalvojia ravintoloihin, joissa on ollut toistuvia järjestyshäiriöitä. Alkoholilakiesityksen järjestyksenvalvojan asettamista koskeva velvoite on ristiriidassa turvapalvelulain sääntelyn kanssa ja pakottaa ravintolat asettamaan järjestyksenvalvojan niissäkin tapauksissa, joissa se ei ole tarpeellista. Vaatimus johtaa siihen, että usean pienen ravintolan mahdollisuus anniskella klo 01.30 jälkeen vähenee nykyisestä.

MaRa katsoo, että ravintola-alalle kohtuullisempi ja parempi keino järjestyksen turvaamiseksi jatkoaikana on asettaa alkoholilaissa velvoite jatkoajan omavalvontasuunnitelman laatimiseen. Siinä kuvataan ravintolan toiminta-ajatus, arvioidut asiakasmäärät jatkoaikapäivinä, miten järjestyksenpidosta huolehditaan ja miten järjestyshäiriöitä ehkäistään jatkoajalla ja arvioidaan

samalla tarve järjestyksenvalvojien asettamiseen. Lupaviranomainen voi tarvittaessa ottaa kantaa esitetyn järjestyksenvalvonnan riittävyyteen jatkoaikailmoitusta käsitellessään.

Lakiesityksen 22 §

Pykäläehdotuksen mukaan lupaviranomainen saa määrätä anniskelulupaan toiminnan erityisestä luonteesta tai toiminnassa esille tulleista muista erityisistä olosuhteista johtuvia anniskelualueeseen, anniskeluaikaan, anniskeluannosten kokoon, henkilökunnan ja asiakaspaikkojen määrään sekä meluhaittojen ehkäisyyn liittyviä ehtoja ja rajoituksia, jos ne ovat välttämättömiä valvonnan turvaamiseksi anniskelupaikassa ja sen ympäristössä, järjestyshäiriöiden ja meluhaitan ehkäisemiseksi asuinympäristössä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistamiseksi. Ehdot ja rajoitukset on mitoitettava siten, että ne eivät estä eivätkä kohtuuttomasti vaikeuta luvanhaltijan ravitsemistoiminnan harjoittamista.

Pykälässä on merkittävä toimivaltaan liittyvä ongelma. Pykälä oikeuttaa anniskeluviranomaisen puuttumaan asioihin, jotka kuuluvat muiden viranomaisten tehtäviin. Anniskeluviranomaiset ovat aikaisemmin arvioineet mm. meluhaittaa aistinvaraisesti. Korkein hallinto-oikeus kielsi tämän MaRan valituksen johdosta vuonna 2013. Tässä muodossaan pykälä voi palauttaa vanhan käytännön. Järjestyshäiriöihin tai meluhaittaan puuttuminen on poliisin tai terveydensuojeluviranomaisen tehtävä. Anniskeluviranomainen valvoo anniskelua ja omavalvontaa ja voi antaa luvanhaltijalle myös seuraamuksen, jos ravintolassa on ilmennyt järjestyshäiriöitä, jotka johtuvat omavalvonnan puutteellisesta noudattamisesta**.**

MaRa katsoo, että viranomaisen määräyksenantovaltuus tulee rajata määräyksiin, jotka ovat välttämättömiä tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon turvaamiseksi anniskelupaikassa.

Lakiesityksen 20 §

Pykäläesityksessä säädetään ns. cateringluvasta. Tapahtuma-, kokous- ja juhlatila ja vastaava alue voidaan tilan tai alueen omistajan tai haltijan hakemuksesta hyväksyä anniskelualueeksi. Se, jolle on myönnetty anniskelulupa, saa anniskella hyväksytyllä anniskelualueella tehtyään siitä ilmoituksen lupaviranomaiselle. Pykälä keventää anniskeluravintoloiden mahdollisuuksia anniskella yritystilaisuuksissa ja erilaisissa tapahtumissa. Esitys on positiivinen myös ohjelmapalveluyrityksille, kun retkeilyreittien taukopaikoille voidaan sallia anniskelu ilmoituksella. Vaatimus anniskelualueiden maksullisesta hyväksymisestä etukäteen vähentää kuitenkin pykälän merkitystä. Jos ilmoittamiselle asetetaan vielä tuntuva ilmoitusmaksu, uudistuksen käytännön merkitys voi jäädä vähäiseksi.

MaRa katsoo, että pykälää on tarkennettava siten, että etukäteistä hyväksyntää vaaditaan vain alueilta, joilla anniskellaan kokoontumislaissa tarkoitettujen yleisötilaisuuksien yhteydessä (esimerkiksi festivaaleilla).

Liite valvontamaksuista

Lakiesityksessä ehdotetaan jatkoaikaravintoloiden valvontamaksuihin huomattavia, usean sadan prosentin korotuksia. Lakiesityksen mukaan jatkoaikaravintolan valvontamaksu olisi 760 euroa, jos anniskelua jatketaan yli 180 päivänä vuodessa kello neljään ja muutoin 380 euroa. Korkein maksu määrättäisiin ravintoloille, jotka anniskelevat 04.00 esimerkiksi keskiviikosta lauantaihin. Alempi maksu määrättäisiin, jos anniskelua harjoitettaisiin klo 04.00 esimerkiksi torstaista lauantaihin.

Monelle yökerholle tulisi noin 600 euron ja yli 500 % korotus valvontamaksuun ja kaikille jatkoaikaravintoloille vähintään 200 % korotus.

MaRa vastustaa jatkoaikaravintoloiden valvontamaksujen korottamista.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Timo Lappi
toimitusjohtaja

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on matkailu-, ravintola- ja vapaa-ajan palvelualojen elinkeino- ja työmarkkinajärjestö. MaRa edustaa hotelleja, kylpylöitä ja kuntoutumiskeskuksia, viikko-osakeyrityksiä, leirintäalueita, kongressi- ja tapahtumatoimialan yrityksiä, ravintoloita, catering-yrityksiä, eines- ja valmistuskeittiöitä, kahviloita, pubeja, yökerhoja, liikenneasemia, huvi-, teema- ja elämyspuistoja, keilahalleja, festivaaleja ja konserttitapahtumia, ohjelmapalveluyrityksiä, luontomatkailuyrityksiä, hiihtokeskuksia sekä matkailun markkinointi- ja välityspalveluita tarjoavia yrityksiä. MaRassa on 2 600 jäsentä, joilla on 7 000 toimipaikkaa. MaRan jäsenyritykset työllistävät noin 70 000 henkilöä.